

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

TRIỆU HUY CHUNG

**ĐÁNH GIÁ HIỆN TRẠNG VÀ ĐỊNH HƯỚNG
SỬ DỤNG BỀN VỮNG ĐẤT NÔNG NGHIỆP
HUYỆN CHỢ ĐỒN, TỈNH BẮC KẠN**

LUẬN VĂN THẠC SĨ QUẢN LÝ ĐẤT ĐAI

Thái Nguyên, năm 2014

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM**

TRIỆU HUY CHUNG

**ĐÁNH GIÁ HIỆN TRẠNG VÀ ĐỊNH HƯỚNG
SỬ DỤNG BỀN VỮNG ĐẤT NÔNG NGHIỆP
HUYỆN CHỢ ĐỒN, TỈNH BẮC KẠN**

Ngành: Quản lý đất đai

Mã số: 60.85.01.03

LUẬN VĂN THẠC SĨ QUẢN LÝ ĐẤT ĐAI

Người hướng dẫn khoa học: TS. Lê Văn Thơ

Thái Nguyên, năm 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan rằng, số liệu và kết quả nghiên cứu trong luận văn là trung thực và chưa từng được ai công bố.

Tôi xin cam đoan rằng, mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận văn này đã được cảm ơn và các thông tin trích dẫn trong luận văn này đã được chỉ rõ nguồn gốc.

Thái Nguyên, ngày tháng năm 2014

Tác giả luận văn

Triệu Huy Chung

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình học tập, nghiên cứu và hoàn thành Luận văn này, tôi đã nhận được sự quan tâm giúp đỡ tận tình của các tập thể và cá nhân. Nhân dịp này tôi xin bày tỏ lời cảm ơn sâu sắc đến:

Tôi xin trân trọng cảm ơn TS. Lê Văn Thơ đã tận tình giúp đỡ, hướng dẫn tôi trong suốt thời gian thực hiện đề tài, cũng như trong quá trình hoàn chỉnh luận văn tốt nghiệp.

Tôi xin chân thành cảm ơn các thầy cô giáo Trường Đại học nông lâm Thái nguyên; Phòng đào tạo sau đại học, Khoa quản lý tài nguyên, phòng Tài nguyên và Môi trường, phòng Thống kê, phòng Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn huyện Chợ Đồn, tỉnh Bắc Kạn. Trân trọng cảm ơn các cán bộ, nhân dân địa phương nơi tôi tiến hành điều tra nghiên cứu đã tận tình giúp đỡ để tôi hoàn thành luận văn. Trân thành cảm ơn bạn bè, đồng nghiệp đã khích lệ tôi thực hiện đề tài.

Tôi xin cảm ơn tập thể lớp Cao học Quản lý đất đai K20 đã cùng chia sẻ với tôi trong suốt quá trình học tập. Bạn bè và đồng nghiệp đã giúp đỡ, động viên tôi trong quá trình học tập, nghiên cứu để hoàn thành Luận văn này./.

Tác giả luận văn

Triệu Huy Chung

MỤC LỤC

	Trang
LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT	vi
DANH MỤC CÁC BẢNG	vii
MỞ ĐẦU	1
1.1. Tính cấp thiết của đề tài	1
1.2. Mục tiêu nghiên cứu	2
1.3. Yêu cầu của đề tài.....	2
Chương 1: TỔNG QUAN TÀI LIỆU NGHIÊN CỨU	3
1.1. Cơ sở lý luận về sử dụng đất nông nghiệp.....	3
1.1.1. Đất nông nghiệp và tình hình sử dụng đất nông nghiệp	3
1.1.2. Nông nghiệp vùng khí hậu nhiệt đới.....	4
1.1.3. Vấn đề suy thoái đất nông nghiệp.....	5
1.1.4. Nguyên tắc và quan điểm sử dụng đất nông nghiệp.....	7
1.2. Hiệu quả sử dụng đất và đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp	8
1.2.1. Khái quát về hiệu quả và hiệu quả sử dụng đất.....	8
1.2.1.1. Hiệu quả kinh tế.....	10
1.2.1.2. Hiệu quả xã hội	11
1.2.1.3. Hiệu quả môi trường	11
1.2.2. Đặc điểm, phương pháp đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp.....	12
1.2.2.1. Đặc điểm đánh giá hiện trạng sử dụng đất nông nghiệp.....	12
1.2.2.2. Nguyên tắc lựa chọn chỉ tiêu đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp.....	13
1.2.2.3. Hệ thống các chỉ tiêu đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp	13
1.3. Sử dụng đất nông nghiệp theo quan điểm sinh thái và phát triển bền vững.....	15
1.3.1. Sự cần thiết phải xây dựng nền nông nghiệp bền vững.....	15
1.3.2. Định hướng sử dụng đất nông nghiệp.....	17

1.4. Những nghiên cứu liên quan đến nâng cao hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp và sản xuất nông nghiệp bền vững	20
1.4.1. Các nghiên cứu trên thế giới.....	20
1.4.2. Những nghiên cứu ở Việt Nam.....	21
Chương 2: ĐỐI TƯỢNG, NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP	
NGHIÊN CỨU	25
2.1. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	25
2.2. Nội dung nghiên cứu.....	25
2.2.1. Điều tra, đánh giá về điều kiện tự nhiên kinh tế xã hội.....	25
2.2.2. Thực trạng phát triển nông nghiệp huyện Chợ Đồn.....	25
2.2.3. Đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp	25
2.2.4. Định hướng và các giải pháp chủ yếu sử dụng bền vững đất nông nghiệp trên địa bàn huyện	26
2.3. Phương pháp nghiên cứu.....	26
2.3.1. Phương pháp chọn điểm nghiên cứu.....	26
2.3.2. Phương pháp điều tra số liệu thứ cấp.....	27
2.3.3. Phương pháp thu thập số liệu sơ cấp	27
2.3.4. Phương pháp đánh giá hiệu quả kinh tế - xã hội và môi trường	28
2.3.5. Phương pháp tổng hợp và phân tích số liệu	29
2.3.6. Phương pháp chuyên gia, chuyên khảo.....	29
Chương 3: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU.....	30
3.1. Điều kiện tự nhiên, kinh tế, xã hội.....	30
3.1.1. Điều kiện tự nhiên.....	30
3.1.1.1. Vị trí địa lý.....	30
3.1.1.2. Địa hình	30
3.1.1.3. Khí hậu	31
3.1.1.4. Thủy văn.....	31
3.1.1.5. Các nguồn tài nguyên thiên nhiên.....	31
3.1.2. Điều kiện kinh tế xã hội	32
3.1.2.1. Dân số và lao động.....	32
3.1.2.2. Thực trạng phát triển kinh tế - xã hội.....	34

3.1.3. Đánh giá chung	35
3.2. Thực trạng phát triển sản xuất nông nghiệp huyện Chợ Đồn	36
3.2.1. Hiện trạng sử dụng đất	36
3.2.2. Hiện trạng cây trồng và các loại hình sử dụng đất nông nghiệp	38
3.2.3. Diện tích, năng suất một số cây trồng chính năm 2013	42
3.3. Đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp huyện Chợ Đồn	44
3.3.1. Hiệu quả kinh tế	44
3.3.2. Hiệu quả xã hội	60
3.3.3. Hiệu quả môi trường	62
3.3.4. Đánh giá chung	63
3.4. Định hướng và các giải pháp sử dụng bền vững đất nông nghiệp	64
3.4.1. Quan điểm phát triển nông nghiệp huyện	64
3.4.2. Định hướng sử dụng bền vững đất nông nghiệp huyện	65
3.4.3. Một số giải pháp chủ yếu nhằm nâng cao hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp	69
KẾT LUẬN VÀ ĐỀ NGHỊ	75
1. Kết luận	75
2. Đề nghị	76
TÀI LIỆU THAM KHẢO	77
I. Tài liệu tiếng Việt	77
II. Tài liệu tiếng Anh	80

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

CAQ	: Cây ăn quả
ĐBSH	: Đồng bằng sông Hồng
GD	: Giáo dục
KT - XH	: Kinh tế - xã hội
LUT	: Loại hình sử dụng đất
NS	: Năng suất
NXB	: Nhà xuất bản
SDD	: Sử dụng đất
Tr.đ	: Triệu đồng
THPT	: Trung học phổ thông
THCN	: Trung học chuyên nghiệp
UBND	: Ủy ban nhân dân

DANH MỤC CÁC BẢNG

	Trang
Bảng 3.1. Các chỉ tiêu phát triển kinh tế xã hội giai đoạn 2011-2013	34
Bảng 3.2. Hiện trạng sử dụng đất năm 2013.....	37
Bảng 3.3. Các loại hình sử dụng đất chính huyện Chợ Đồn.....	38
Bảng 3.4. Diện tích các loại hình sử dụng đất chính huyện Chợ Đồn	41
Bảng 3.5. Diện tích, năng suất, sản lượng một số cây trồng chính năm 2013.....	43
Bảng 3.6. Hiệu quả kinh tế của một số cây trồng chính của xã Nam Cường.....	44
Bảng 3.7. Hiệu quả kinh tế của một số cây trồng chính của xã Ngọc Phái.....	45
Bảng 3.8. Hiệu quả kinh tế của một số cây trồng chính của xã Bình Trung.....	46
Bảng 3.9. Hiệu quả kinh tế các loại hình sử dụng đất	47
Bảng 3.10. Phân cấp hiệu quả kinh tế các LUT sản xuất nông nghiệp	48
Bảng 3.11. Hiệu quả kinh tế các loại hình sử dụng đất tiểu vùng 1	49
Bảng 3.12. Hiệu quả kinh tế các loại hình sử dụng đất tiểu vùng 2.....	51
Bảng 3.13. Hiệu quả kinh tế các loại hình sử dụng đất tiểu vùng 3.....	52
Bảng 3.14. Tổng hợp hiệu quả kinh tế các loại hình sử dụng đất.....	55
Bảng 3.15. Tổng hợp hiệu quả kinh tế theo các LUT trên các tiểu vùng.....	56
Bảng 3.16. Hiệu quả xã hội của các LUT	60
Bảng 3.17. Hiệu quả môi trường của các kiểu sử dụng đất	62

MỞ ĐẦU

1.1. Tính cấp thiết của đề tài

Đất là tài nguyên vô cùng quý giá, là nơi phát triển xây dựng các cơ sở kinh tế - văn hoá - xã hội. Đặc biệt đất là tư liệu không có gì thay thế được trong sản xuất nông - lâm - ngư nghiệp. Hầu hết các nước trên thế giới đều xây dựng một nền kinh tế trên cơ sở phát triển nông nghiệp dựa vào khai thác tiềm năng của đất, lấy đó làm cơ sở cho sự phát triển của các ngành khác. Do đó, việc tổ chức sử dụng nguồn tài nguyên đất đầy đủ hợp lý, đem lại hiệu quả cao và phát triển bền vững đang trở thành vấn đề cấp thiết.

Trong mấy thập kỷ gần đây, do sự gia tăng của dân số quá nhanh cùng với sự phát triển của Khoa học kỹ thuật đã làm cho nhu cầu sử dụng đất ngày càng cao. Đất không những dành cho nông - lâm - ngư nghiệp mà còn tham gia vào mục đích khác như công nghiệp, thương nghiệp, dịch vụ, giao thông,... Việc sử dụng đất vào nhiều mục đích đã làm ảnh hưởng tới đất theo nhiều hướng khác nhau. Trên thế giới nói chung và ở Việt Nam nói riêng, đất được quan tâm với nội dung phát triển bền vững, trong đó việc sử dụng đất bền vững là một lí do để FAO đề ra “Hiến chương đất đai” hợp lý vì sự an toàn lương thực và sự tồn tại của loài người trên thế giới.

Vấn đề cấp thiết có tính toàn cầu là cần có kế hoạch, biện pháp bảo vệ và xây dựng đầy đủ, hợp lý tài nguyên đất - nguồn tài nguyên đang trở nên khan hiếm để phát triển nông nghiệp bền vững. Đặc biệt, ở Việt Nam là một nước nằm trong khu vực nhiệt đới gió mùa, nguồn tài nguyên đất phong phú. Vùng đất nông nghiệp ở nước ta có vai trò rất quan trọng cho sản xuất nông lâm nghiệp và các ngành khác, tuy nhiên việc sử dụng đất nông nghiệp gặp rất nhiều trở ngại do địa hình bị chia cắt, chính vì vậy việc sử dụng tài nguyên đất nông nghiệp cần phải được nhìn nhận một cách khoa học trên cơ sở sử dụng đất có hiệu quả và bền vững để tránh những hậu quả khôn lường do việc sử dụng chúng một cách tùy tiện, thiếu ý thức.

Chợ Đồn là một huyện miền núi nằm ở phía Tây của tỉnh Bắc Kạn, cách trung tâm thị xã Bắc Kạn khoảng 44 km theo tỉnh lộ 257. Toàn huyện có một thị trấn và 21 xã. Là một huyện vùng cao của tỉnh, với 9 dân tộc cùng sinh sống và đa phần là dân tộc thiểu số, trình độ dân trí không đồng đều, diện tích đất có thể sử